

Avantgarde og folketradisjon

Fri scenekunst! I fire dager har Bergen vært møtested for nordisk scenekunst utenfor institusjonen. En stort forarbeid er lagt ned i en festival som er kommet for å bli. Stafettpinnen for scenekunstens neste stevnemøte i 1998 er gitt videre til Sverige.

Av INGER-MARGRETHE LUNDE

TEATER

Nordisk Teaterfestival
Bergen, 10. – 14. 1. 1996

FESTIVALEN presenterte 10 vidt forskjellige forestillinger fra fem nordiske land, i tillegg et seminar med tittelen *Mellom Overtro og Internett*. Det gjennomgående spørsmålet var: Finnes det et nordisk felles språk, en felles identitet? Hva med det universelle i det provinsielle?

Ytterpunktene på festivalen var Västanå Teater med forestillingen *I domarens skepnad* og BAK-truppen *Tonight:-) III*. Den svenske forestillingen tar utgangspunkt i en del av folkekulturens elementer: dans, musikk, rytmikk, kostymer og sang. Det kan trekkes paralleller til Odin Teatrets antropologiske studier, Västanå begrenser sitt kildestoff til Sverige og særlig den vestvärmlandske dansen. Forestillingen handler om overtro, om heksejakt, om idealisme og undergang. Den blir fortalt gjennom dansens, polsens rytme, gjennom fargerrike kostymer og ikke mindre fantasieggende masker. Vi er i heksejakts århundre, men ikke bare, redselen knyttet til alt som er truende og ukjent, det vi stempler og forfølger fordi vi ikke kjenner til, er synlig mellom linjene – og stegene.

Internett

Seminaret lot ikke skjule at her var det store kontraster og sterke meninger om hva spenstig teater er og ikke er. BAK-truppen med sin hyperhippe internett-performance *Tonight:-) III* forfører bare ved sine installasjoner. 350 kvadratmeter persiske tepper som vi kneler ned på i den svære Teatergarasjen, lyskastere og monitører montert på tenkelige og utenkkelige steder. Røyk og kuule aktører, som bare reiser seg, eller ganske enkelt tar plassen når det er deres tur. Brokker av setninger, mer eller mindre geniale, drysser og det er et lykketreff om man hører det:

I live in the thinknet of a dead body. – A very material thing Bergen. – I want a job, but I dont want to work.

«Andy Warhol – the 20th century ghost», er en subtil forestilling om pop-art kunstneren Andy Warhol.

Det var en lang rekke mer eller mindre forhåndsbestemte arrangementer med internettet som overordnet styringsorgan; prisgitt tilfeldigheten og verden; gud og hvermann som tilfeldigvis satt hjemme i sin stue og lekte med sin computer, – reflekser visualisert for oss «utenforstående» gjennom lysflash, og relativt uforståelig dataspråk. For en som er komplett utafør når det gjelder Internett og Cyberspace er det umulig å si noe særlig relevant i forhold til alt som denne forestillingen iscenesatte. Det jeg imidlertid fikk med meg og som ikke var lite viktig var dets politiske motivasjon. Tiden er inne til å revurdere formen på politisk teater. Her lager de noen tablåer med besk ironi, filmmanifestet 1900, får en slående pendant. Setninger som:

Workers do not exist. – Only in the third world. – In the first world there is tragedy. – I want real communication.

And so on, and... and... Som politisk teater er dette et stort studium verd. Forestillingen hadde noen dramaturgiske svakheter denne kvelden. Og uten at jeg dermed forlanger tradisjo-

nelle grep. Konseptet er både destruksjonen og konstruksjonen. En avantgarde som kontinuerlig knuser samtidig konstruerer nye kritiske språk. I det virtuelle feltet posisjonerer de seg, ikke uten risiko, men ikke desto mindre særs viktig og utfordrende. Hvis vi overhodet tør å vende oss mot framtida, er BAK-truppens prosjekt mer enn teater: Virtual reality – virkelig nok, spør du meg.

Eksotisme

I mellom disse ytterpunktene plasserer åtte forestillinger seg. Mer eller mindre eksperimenterende. Det står ikke bare på hvorvidt genren er moderne nok. Kvalitet og ny-enkelhet kjenner tegner flere av oppsetningene. Tekstteater og George Taboris *Min Modige Mor* ble glimrende iscenesatt av Egnsteatret Gruppe 38 fra Danmark. To mennesker; en mor og en sønn forteller om førstnevntes deportasjon og unnslippelse fra gasskammeret. Vi så ikke ett bilde, ikke én krøttervogn, ikke noe røyk. Likevel så vi alt.

Finnes det nordiske fellestrekk? I danseforestillingene av svensk/finnske Virpi Pahkinen, (anmeldt i KK, 12.1) og finske Arja Raatikainen

med forestillingen *3 to 12* kom uttrykket til uttrykk, ikke ukjent fra andre verk laget av nordiske koreografer. Professor Pentti Paavollainen ved Teaterhögskolan i Helsingfors trakk fram det eksotiske som noe identisk med det primitive og *ursprungliga*; myten om den finlandske eksotismen, hevdet han, anvendes av dem som har behov for *noe eksotisk*. Det som er høyst aktuelt i dagens finske scenekunst er behovet for metafysiske opplevelser og menneskelig nærvær. Det gjenspeiler seg f.eks. ofte i måten man arrangerer forholdet mellom aktør og tilskuer. Elementer fra shamanismen og den ortodokse religionen er også utløsende faktorer for mye finsk scenekunst. Et eksempel på dette ble Student Teatret som viste *The Communist and the Christian*, skapt av Kristian Smeds.

Tro Warhol-kopi

Fra folkekultur og Cyberspace til intimteater og åndelig føde. Et annet høydepunkt og kanskje det midt mellom alt mulig meta, var forestillingen *Andy Warhol – the 20th century ghost*. En subtil forestilling om pop-art

kunstneren Andy Warhol. Et teater show regissert av mesteren selv med ingen ringere enn bl.a. Marilyn Monroe, J.F. Kennedy og Elvis Presley i studio. Tid og sted: Nyttårstid 1999. Claus Beck-Nielsen står for tekst og spill. En mer tro kopi av Warhol kan man vanskelig tenke seg. Samtidig som han framstår som en spøkelse, ser vi en iscenesettelse som pulserer, som utstråler varme og liv. Gir reproduksjonenes med et pulsslag langt inn i nåtiden – til og med på publikumsgalleri. Med monito og kassettpilleren som medspill avkles figuren, samtidig som figuren gestaltet av Beck-Nielsen, blir en gjenstand «reinkarnasjon». Tilstrekkende distanse sørger for at dette ikke blir nostalgisk jåleri. *Andy Warhol... gjentatt* var hva engelsk/danske Peter Beck-Nielsen hadde på med fredag 19. januar.

Finnes det et nordisk scenspråk? Noen sier nei, andre sier ja. Det er alle imidlertid kunne bli enige om, og vi skulle se stort – og klokt – på det som var hva engelsk/danske Peter Beck-Nielsen hadde på med fredag 19. januar.

Vi er hverken norske, danske, svenske, finske eller islandske. Vi er alle afrikanere.